

Aleg. CII.

Sprawozdanie

komisji budżetowej o budowie, kolaudacyi i funduszach budowy
zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z d. 5. b. m. i r. przekazał wys. Sejm komisji budżetowej sprawozdanie Wydziału krajowego, dotyczące się robót, kolaudacyi i funduszy budowy zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie.

Już kilkakrotnie w poprzednich latach, zastrzegła się komisya budżetowa przeciwko spóźnionemu przedkładaniu wniosków. Obecnie musi komisya zastrzeżenie to powtórzyć, tém więcej, iż do należytego zbadania sprawy budowy zakładu kulparkowskiego potrzebaby studyować wiele planów, kosztorysów, rachunków, projektów i cenników, co wymaga spokoju, jakiego komisya przy ciągle odbywających się posiedzeniach, znaleźć nie mogła.

Mimo to starała się komisya spełnić włożony na nią obowiązek, o ile to było możebne.

Pomijając część historyczną sprawozdania, w której Wydział krajowy skreślił, zgodnie z prawdą, wszystkie fazy, jakie przeszła sprawa budowy od początku do roku bieżącego, przystępujemy wprost do żądań przez Wydział krajowy postawionych.

Wydział krajowy żąda uchwalenia sumy 152.170 złr. 53½ ct., rozpadającej się na dwie główne części, a mianowicie:

I. żąda Wydział krajowy kwoty 70.150 złr. 9½ ct. na pokrycie przewyżki istotnych wydatków nad preliminowane przy robotach, na których wykonanie wys. Sejm w r. 1871. i 1874. zezwolił; i

II. kwoty 82.019 złr. 44 ct. na pokrycie kosztów budowli i robót jeszcze przez wys. Sejm nie dozwolonych.

Na sumę pod I. składa się wiele pomniejszych, a mianowicie: 1) ukończenie robót w głównej części zakładu, urządzenia prowizoryczne i różne wydatki spowodowane przyspieszonym

przeniesieniem obłąkanych, kosztą kolaudacyi, naprawa budynków i t. d. wymagają pokrycia w kwocie 19.619 złr. 17½ ct..

Komisya budżetowa, polegając na sprawozdaniu Wydziału krajowego, przyjmuje, iż tylko stosunkowo nieznaczna kwota 4.600 zł. stanowi istotne przekroczenie kosztorysu budowy w r. 1871 przez wys. Izbę uchwalonęj. Przyczyną tego przekroczenia były zmiany w systemie ogrzewania i w systemie kloak, zarządzane na przedstawienie ankiety lekarsko-technicznęj. Około 15.000 zł. mają wynosić kosztą prowizorycznego urządzenia pralni, kuchni, łazienek, budynków gospodarskich i t. d., zarządzanego dla pędszego oddania Zakładu na właściwy użytek.

Jakkolwiek pośpiech był pożądaný, Komisya musi zrobić uwagę, iż tak zmiany planów, robione w ostatnięj chwili, jak niemnięj tymczasowe urządzenia spowodowały znaczne wydatki, i że już z tego powodu korzystnięj było wstrzymać cokolwiek przeniesienie chorych, a przyspieszyć roboty około stałego urządzenia kuchni, pralni i t. d. tudzież wystawienia budynków gospodarskich, na co były przyzwolone fundusze. Mimo to ze względu, iż roboty wykonane zostały, przemawia Komisya za uchwaleniem pokrycia sumę takowego z 19.619 zł. 17½ ct. do kwoty 15.000, a to z powodu, iż na ukończeniu będąca kolaudacya wykazuje oszczędności, które Wydziałowi krajowemu w chwili układania sprawozdania jeszcze wiadome być nie mogły.

2. Dalsza budowa skrzydeł gmachu głównego wymaga dodatku w kwocie 14.105 zł. 65 ct. z powodu podniesienia cen o 5% i z powodu robót nadkosztorysowych, których potrzebę uzasadnił Wydział krajowy, zdaniem Komisyi, dostatecznie. Dla tego przemawia Komisya również za przyjęciem tęg pozyeyi.

3. na wewnętrzne mechaniczne urządzenia żąda Wydział krajowy dodatku 28.717 zł. 3 c. do przeznaczonęj przez wys. Izbę w r. 1874 na ten cel kwoty 22.600. Urządzenia te są to: wodociągi, pralnia i suszarnia, kuchnia, oświetlenie gazowe i piekarnia dawnięj uchwalone, tudzież nie uchwalone jeszcze urządzenie wewnętrzne łazienek i piła cyrkularna.

Komisya uznaje wprawdzie, iż trudno było z góry oznaczyć wiele te różne urządzenia kosztować mogą, nie może jednak zalecać wys. Izbie do przyjęcia zmian w uchwalonych kredytach, dopóki się nie przekona dowodnie o istotnięj tego potrzebie. Przekonania takowego nie mogła zaś nabrać Komisya z ogólnikowego uzasadnienia, jakie znalazła w sprawozdaniu Wydziału krajowego i nie mogła tęg badać dobroci proponowanych urządzeń ani ich wyższości nad inne tańsze. Dla tego wnosi Komisya tylko jednę zmianę w kredycie w r. 1874 uchwalonym, a mianowicie: zaniechanie na teraz urządzenia oświetlenia gazowego, dopóki dłuższa praktyka w szpitalach lwowskim i św. Łazarza w Krakowie nie wykaże jego korzyści. Natomiast uważa komisya naglącą potrzebę urządzenia łazienek i korzyść urządzenia piły, będzie zatém proponowała wysokięj Izbie przyznania na ten cel kwoty 4.217 złr. 65 ct., to jest przeniesienia kwoty 2.000 złr. uchwalonęj na urządzenie oświetlenia, i uchwalenie dodatkowo kwoty 2.217 złr. 65. ct.

Komisya sądzi, iż Wydział krajowy będzie w stanie wykonać projektowane urządzenie w granicach kredytu w r. 1874. uchwalonego, ponieważ wiadomo jég, iż dyrektor zakładu oświadcza się, ze względów na dobro chorych, za opuszczeniem niektórych kosztownych urządzeń, i ponieważ nie zachodzi potrzeba wyszukiwania urządzeń najkosztownięjszych, które nie zawsze odpowiadają celowi. Chociażby zaś wykonanie na rok odroczone być musiało, widziałyby komisya w tэм mniejsze złe, jak w zalecaniu wys. Izbie uchwalania tak znaczного wydatku bez należytego zbadania przedmiotu i musiałyby żądać, ażeby w razie powtórzenia żądania, Wydział krajowy takowe należycie umotywował.

4. Postawienie trupiarni miałyby kosztować według przedstawionego planu 13.603 złr. 32 ct., to jest o 6.603 złr. 32 ct. więćj jak w r. 1874. Sejm uchwalił, stajnie zaś i wozownie miałyby kosztować 7.106 złr. 92¼ ct zamiast przyzwolonych 6.000 złr. Komisya nie może przemawiać za

przyznaniem sum żądanych, ponieważ uważa przygotowane plany za zbyt wysokie i ma przekonanie, iż można je bez straty zastosować do przyznanego kredytu. W zakładzie obłąkanych nie tak częste są wypadki śmierci, nie potrzeba zatem tak wielkiego budynku na trupiarnię, jak jest projektowany; należy też z niego usunąć niewłaściwie tam projektowaną lodownię do przechowywania wiktuałów służąc mającą, której umieszczenie pod trupiarnią znacznie koszt powiększyło. Gdy jednak Wydział krajowy oddał budowę trupiarni, stajni, chlewów i wozowni w przedsiębiorstwo, według cen kosztorysowych z dodatkiem 5%, komisya oświadcza się za pokryciem tego podwyższenia, podskoczeniem cen usprawiedliwionego, w kwocie 650 złr.

W II. kategorii prelimitowane są następujące wydatki:

- 1) na budowę domu administracyjnego 69.809 złr. 65 ct.
- 2) na urządzenie prowizorycznego umieszczenia administracyi 2.290 złr. 54 ct.;
- 3) na urządzenie drogi dojazdowej i postawienie parkanu w tylnych częściach zakładu 9.118 złr. 25 ct.

W r. 1871. zaniechała wys. Izba myśli budowania osobnego domu administracyjnego, idąc za zdaniem ówczesnej komisji budżetowej, która sądziła, iż administracya zakładu może być dostatecznie pomieszczona w budynku mieszkalnym na folwarku kulparkowskim położonym. W r. 1874. poleciła zaś wys. Izba Wydziałowi krajowemu przedstawienie projektu pomieszczenia administracyi. W dopełnieniu tego zlecenia przedstawia Wydział krajowy dawny plan budowy domu administracyjnego i żąda pozwolenia wykonania robót w celu tymczasowego umieszczenia lekarzy i urzędników.

Wydział krajowy twierdzi, że dom folwarczny na cel wskazany użyć się nie da, ponieważ jest wilgotny, ze wszechmiar wadliwy itd., a jego przekształcenie kosztowałoby więcej jak 30.000 złr. i ponieważ ma służyć do celów gospodarsko-ekonomicznych, o czém miało być osobne sprawozdanie, które jednak wys. Izbie nie zostało przedstawione. Dalej oblicza Wydział krajowy, iż po ukończeniu gmachu głównego będzie w nim miejsce na 474 łózek. potrzebę zaś podaje na 550, ponieważ do ilości 400 chorych, jaką pierwsiastkowo przyjmować zamierzano i 40 służby, dodaje 25%. to jest 110 łózek na miejsca luźne i na przestronniejsze umieszczenie chorych I. i II. klasy.

Komisji budżetowej nie wiadomo, ażeby istniał jaki przepis zmuszający do przyjęcia 400 chorych, gdyby na tyle miejsca nie było, nie może zatem uznać słuszności tego argumentu, a to t~~em~~ mniej, gdy od liczby 400, jeżeliby takowa miała służyć za normę, należałoby odjąć 85 chorych umieszczonych w Złoczowie i Przemyśle, tak, że dla Kulparkowa zostałyby tylko 315.

Zarzutów przeciwko użyciu domu folwarcznego wniesionych, nie może też Komisya uznać za słuszne. Nie znając obiecanego programu gospodarsko-ekonomicznego, nie może Komisya brać w rachubę zużytkowania na ten cel domu, który jak się naocznie przekonała, wcale tak zły nie jest, i którego korzystne zużytkowanie leży w interesie funduszu krajowego.

Pomieszczenie całej administracyi w tym domu jest wprawdzie niemożliwe już z tego względu, że jest on od Zakładu zbyt oddalony, i że należałoby go znacznie powiększyć, może jednak bardzo dobrze być urządzony na pomieszkanie dla urzędników, których ciągła obecność w Zakładzie nie jest konieczna. Nie zachodzi zresztą potrzeba umieszczania w nim całej administracyi, ponieważ w skutek uchwalonego przez wys. Izbę w r. 1871 zaniechania budowy domu administracyjnego, zmieniono plan głównego budynku, a mianowicie rozszerzono znacznie jego część środkową dla pomieszczenia w nią administracyi.

Komisya sądzi zatem, iż, przynajmniej na teraz, nie zachodzi potrzeba budowania domu administracyjnego, że dom folwarczny może być urządzony na mieszkanie dla 3ch lub 4ch rodzin, co zdaniem w sztuce biegłego, kosztowałoby 3.500 do 4.000 zł., a do 8.000 zł. gdyby chciano przybudować 4 pokoje, i że mieszkania dla urzędników i lekarzy, którzy muszą mieszkać w samym zakładzie należy urządzić jako stałe, nie tymczasowe. Wszystko to musi być wykonane według jednolitego

planu, którego przygotowaniem Wydział krajowy zająć się powinien, dopóki zaś takiego planu, a raczej programu nie ma, dopóty częściowe załatwianie sprawy i uchwalanie kredytów na roboty tymczasowe, byłoby istotnym marnowaniem funduszków.

Co do drogi, nie może Komisya zaprzeczyć potrzeby jej urządzenia; nie może jednakże przemawiać za udzieleniem żądanej sumy, która zdaje się Komisji zbyt wysoka, a której w braku wymiarów drogi nie ośmieliłaby się zniżyć. Przy tém musi Komisya, wyrazić wątpliwość co do robienia drogi w przekopie, z powodu że musiałyby się na niej tworzyć zasy pyłogowe, a samo wykopanie ziemi pociągnęłoby znaczny koszt za sobą.

Z przytoczonych powodów i nie chcąc bez należytego zgłębienia rzeczy, zalecać wysokiej Izbie do przyjęcia zmiany uchwał dawniejszych, ani nowych wydatków, ogranicza się Komisya budżetowa na tych pozycjach, które niezbędnie załatwienia potrzebują i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Otwiera się Wydziałowi krajowemu na wykończenie robót w Zakładzie obłąkanych na Kulparkowie kredyt dodatkowy na r. 1876 do wysokości 31.973 zł. 30 ct., a mianowicie:

a)	na ukończenie robót w głównej części Zakładu, na pokrycie kosztów kołaudacyi, tudzież wydatków spowodowanych przyspieszonym przeniesieniem obłąkanych	15.000 zł. — ct.
b)	na dalszą budowę skrzydeł gmachu głównego	14.105 „ 65 „
c)	na urządzenie łazienek	1.915 „ 65 „
d)	na piłę cyrkularną	302 „ — „
e)	na budowę trupiarni i budynków gospodarskich dodatek z powodu podwyższenia cen	650 „ — „

Razem jak wyżej 31.973 zł. 30 ct.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu zaniechanie na teraz urządzenia oświetlenia gazowego i pozwala użyć kwoty 2.000 zł. uchwałą z dnia 14. stycznia 1874 r. na ten cel przeznaczonęj na pokrycie wydatków urządzenia łazienek.

3. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby się starał wykonać roboty przez Sejm dozwolone funduszami, jakie na ten cel były uchwalone.

4. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby na przyszłej sesji sejmowej przedstawił wcześniej program umieszczenia administracyi, w sposób praktyczny, a jak najoszczędniejszy.

Lwów 23. kwietnia 1876 r.

Przewodniczący.

H. Wodzicki.

Sprawozdawca,

C. Haller.

A.

Wysoki Wydział krajowy!

Przedkładając Wysokiemu Wydziałowi sprawozdanie z artystycznego stanu teatru polskiego we Lwowie, poprzedzamy je uwagą, że spostrzeżenia nasze datują się dopiero od drugiej połowy października ubiegłego roku, jako od czasu, w którym stosunek komisji do nowej Dyrekcyi ponownie wyjaśniony został, i że nawet z tego krótkiego przeciągu czasu, ująć należy trzy tygodnie, poświęcone wyłącznie przedstawieniom „Podróży na około świata”, widowisku, obliczonemu na pospolitą ciekawość, które już z tej przyczyny, że miało zapewne na celu jedynie i wyłącznie względy kasowe, usuwa się z pod estetycznego zadania, jakie Wysoki Wydział powierzył raczył komisji.

Wyrażając nadzieję, że podobne widowiska nie tak prędko się powtórzą, a choćby się powtórzyć miały, nie tak znaczny wyłom robić będą w repertoarzu naszego teatru — przechodzi komisya do zwięzłego zapisania najgłówniejszych swych spostrzeżeń, o ile tak krótki przeciąg czasu był wystarczającym do ich zebrania.

Komisya z przyjemnością uznaje, że w ostatnich miesiącach dostrzedz się dały zmiany korzystne w teatrze lwowskim. Widoczném jest teraz z owo sprężyste i bardziej jednolite kierownictwo, którego brak niegdyś tak dotkliwy komisya w poprzednich swych sprawozdaniach niejednokrotnie wytykała; w reżyszeryi znać większą troskliwość i energię, w scenizacji zewnętrznej lepszy ład i baczniejszą dłoń, a chociaż repertoar nie zawsze odznacza się logicznym układem i uderza nawet pewnym brakiem istotnej dobrze zrozumianej różnorodności — to przecież nie razil już tak nigdy jak przedtem cechą dorywczej improwizacji i przypadkowości.

Siły artystyczne nie tylko nie ubyły, ale poniekąd uzupełnione zostały i rzecz można, że obecny skład towarzystwa odpowiada warunkom stołecznej sceny, a jeżeli nie zawsze wystarcza do dramatów wysokiego nastroju, to przecież pokrywa potrzeby wcale obszernego i różnego repertoaru.

Komisya spodziewa się jednak, że Dyrekcyja teatru mając do dyspozycyi tyle pięknych i użytecznych talentów starać się będzie nie tylko o bezwzględne ich wyzyskanie, ale także o dalszy rozumnie kierowany ich postęp artystyczny, bez którego najpiękniejsze nawet talenta wyczerpują się i marnieją. Podnosimy konieczny ten obowiązek umiejętnego kierownictwa sceny, ponieważ zdało się nam, że nie zawsze dostatecznie o nim pamiętano.

Nie możemy pominąć pomyślnego wcale objawu, który należąc dawniej do wielkich rzadkości na lwowskiej scenie, dziś częściej się powtarza, i znaczną zasługę Dyrekcyi stanowi. Mamy tu na myśli fakt, że komedye niektóre po ośm lub dziesięć razy z rzędu prawie bywały grywane a zawsze przed pełną salą, a chociaż w pierwszym rzędzie jest to zasługą samego utworu, to jednak

znaczną część powodzenia przypisać należy dobremu przedstawieniu, bez którego widzieliśmy upadające nawet najlepsze i najżywotniejsze dzieła.

Nie bez obawy patrzy komisya artystyczna na niestosunkowy rozwój i na swawolny wybór repertoaru operetkowego, który w ostatnich czasach nieraz nie zawierał różnicy, jaka zachodzić powinna między sceną je d y n ą w stolicy i przez kraj subwencyonowaną a przedmiejskimi teatrzykami Wiednia lub Paryża. Komisya nie zapomina o tém, że wobec powszechnego dziś smaku teatralnej publiczności, któremu żadna scena, która zarazem jest przedsiębiorstwem, oprzeć się nie zdoła, że wobec takich kierunków smaku, operetki w guście Offenbachowskim z repertoaru żadną miarą usunąć się nie dadzą, — mniema wszakże, że można i należy wymagać od Dyrekcyi, aby ostrożniejszą była w wyborze, skąpszą w ilości, i surowszą w przestrzeganiu przyzwoitości na scenie, na której nie powinien się już nigdy powtórzyć rozwiązły kankan. jakim popisywała się obca para baletnicza w jednej z takich operetek.

Komisya podniosła już dawniej wielkie niemal nieprzyzwyczajone trudności, z jakimi połączone jest utrzymanie stałej opery we Lwowie, wierna więc swemu przekonaniu, nie może do obecnego stanu opery przykładać surowszej miary. Opera jest taką, jaką być może, a przyznać należy, że niektóre opery ulają się w całości nadspodziewanie i świadczą o zręcznym wyzyskaniu skromnych środków, jakimi rozporządzać może Dyrekcyja. Przyzwoita mierność wystarczać musi w operze, która nie posiada wysokiej subwencji państwowej lub monarszej.

Mówiąc o operze, wytknąć nie zawadzi, że orkiestra posiada instrumenta liche i zużyte, które sztydzą niekiedy z najlepszych usiłowań członków kapeli; temu niedostatkowi należałoby koniecznie w jaki sposób zaradzić. Równie też pominąć tego nie możemy milczeniem, że oświetlenie teatru jest coraz gorsze i zdaje się koniecznym, aby ilość światel pomnożyć, jeżeli to pogorszenie jest tylko skutkiem lichej jakości gazu, w tych ostatnich czasach dostarczanego.

Lwów, dnia 8. stycznia 1876.

Dr. Antoni Malecki.